

ՀԱՅ ՄԱՐՄՆԱԿՐԹԱԿԱՆ ՇԱՐՈՒՄԸ ԻՐԱՔԻ ՄԷՋ

Մարզանքը որ շատոնց մուտ գործած էր աշխարհի գրեթէ ամէն կողմը, նոյնպէս ալ սասանեան, արաբական եւ մինչեւ իսկ օսմանեան վարչութեան ատենները մեծ ծաւալ դտաւ իր յաղմապխի ճիւղերով՝ Միջագետքի մէջ:

Այդ մարզանքներուն կեդրոնն էր Պաղտատը: Հոն կային շատ մը մարմնամարդարաններ «գորխանէ» *) անունով՝ որոնք քաղաքին մասնաւոր վայրերուն մէջ կառուցուած էին, ուր կը ջամբուէր մարզական բնտիր սնունդ:

Հայ պաղտաթ որ հաստատուեցաւ Պաղտատի մէջ 1638 թուէն յետոյ, ունեցաւ դարձում մը մարմնակրթութեան: Հայերէն ոմանք հետեւեցան մարմնամարդութեան՝ յաճախելով վերոյիշեալ մարդարանները (ծիմնագիրով): Եղան ուրիշներ ալ որոնք մաստակարարեցին իրենց մարմնամարզական ամէն կարգի պիտոյքներ, զորս ապա գործածեցին իրենց քնակավայրերուն մէջ:

Երբ Պոլսեցի Մեհարպ վարդապետը շինեց Պաղտատի մէջ հայ տղային Սուրբ Թարգմանչաց վարժարանը 1852 թուին, հիմը դրաւ միեւնոյն ժամանակ մարզական խաղերու, եւ սակայն այդ խաղերը չէին կրնար գոհացուցիչ համարուիլ իրենց տեսակին մէջ տալաւին:

1876 թուին Պոլսեցի Տիար Միհրան Սվաճեան ժամանեց Պոլսէն Պաղտատ իբր տնօրէն թարգմանչաց վարժարանին, ու վարժարանի կրթական մտարդակը բարձրացնելով մեծ դարկ տուաւ նաեւ մարմնամարզական հետաքրքիր խաղերու: Հետեւաբար, Սուրբ Երրորդութիւն Եկեղեցիին շրջակային մէկ կող-

մը՝ վարժարանի կողքին մարմնակրթարան մը հաստատեց՝ կահաւորելով զայն մարզական նորապէս կազմածքներով, ուր աշակերտները ամէն օր վարժութիւններ կը կատարէին, որ մեծապէս օգտակար եղան իրենց ընդհանուր առողջութեան:

1914 թուականէն առաջ՝ Պաղտատի մէջ պոյսքաութիւնները պոյսթիւն չունէր: Անկա տեսակ մը համարնկերային համբարխութիւն մըն է: Ամէն անշամ կը ձգտի օժանդակ եւ աստար հանդիսանալ իր ընկերոջը՝ ըլլալ ան օտարազգի մը կամ համազգի մը, իր նեղ պարագաներուն:

Պոյսքաութիւնեան նպատակն է նաեւ դիմադրել հայերէնի բարոյական եւ նիւթական շահերուն դէմ ասպատակողներուն, հետախուզելով թշնամին, վտարելով զայն հայրենի հողէն անդին:

Պոյսքաութիւնեան նշանաբանն է՝ Բարձրացի՛ր, բարձրացո՛ւր (Rise, raise) Իբր հիմնադիրը՝ Լորտ Պատէն - Բաուէլ 1908 թուին տուաւ զայն աշխարհին, ու երթալով այդ շարժումը տարածուեցաւ ամէն վայր:

1919 թուին անգլիացի հաղաբապետ Հ. Ի. Պատմեն (Major H. Bowman) Պաղտատի *) մէջ պոյսքաութի խումբը կազմեց: Սյն ատենները տարադրութեան նախճիւրէն աղատուած հայ տղաներէն ընտիր պոյսքաութի խումբ մը կազմուեցաւ Պատմենի նախաձեռնութեամբ: Այս խումբին միացան նաեւ Պաղտատցի հայ աշակերտներ: Բիշ ժամանակուան մէջ՝ հայ արիւններու խումբը լաւ անուն շահեցաւ, այնպէս որ արիւններէն ոմանք չբանջան-

*) Իրաններէն բաւ մէկ եւ կը նշանակէ ուսման, գործուն: Վ. Մ.

*) Անգլիացիք 1918 թուին Պաղտատը գրաւեցին: Վ. Մ.

ներով պատուեցան իրենց կատարած քաջագործութեանց համար: Այդ զբոսանքին հայ արիւնքներու խումբը ամբողջ Իրաքի մարզիկ խումբերու մէջ՝ եթէ ոչ առաջինը՝ գէթ երկրորդը կը հանդիսանար:

Սակայն հայ որբանոցին Միջագետքէն արտասահման փոխադրուելովը՝ հայ արիւնքներու խումբը միանգամ ընդ միշտ լուծուեցաւ, եւ ցաւալի է ըսելու որ այսօր հայ պոլսաբաւթի խումբ գոյութիւն չունի Երկու Գետերու երկրին մէջ: Եւ որքան ուրախալի պիտի ըլլար եթէ դո՛ւն Պաղտատի մէջ հայ համայնքը ունենար իր մարզիկներու յատուկ խումբը՝ վերա-

կադմուած դպրոցական աշակերտութեամբ, ինչպէս ունին ուրիշ ազգերու պատկան զանգուածները Միջագետքի մէջ:

Անտարակոյս՝ այժմեան պարագաներուն տակ, դժուարին է կազմակերպել այդպիսի խումբ մը: Հետեւաբար, այս գործը կը մընայ ապագայի համար, երբ աշխարհ անցուցած ըլլայ իր ներկայ տագնապը:

ՎԱՐԴԱՆ ՄԵԼՔՈՆԵԱՆ

Պատրա, 1 - 1 - 1940